De frigjorda negrernas underkuvande i USA

INBORDESKRIGET ledde till negrernas rösträtt och upphävande 1863. Under några år såg det ut som om denna frigörelse skulle leda också till likställighet. De "radikala" republikaner som hade makten i kongressen var beslutna att så ned de vitas, "rebellernas", välde i de besegrade sydstaterna. Unionen antog författningsändringar och lagar som skulle garantera negrernas rättigheter. Unionella trupper ockuperade Södern. Statsrepresentationerna behärskades av från Norden inflyttade vita, av sydstatsmän som gick över till segraren — ofta av majoriteten betraktade som förrädare — och av de med rösträtt utrustade negrerna. Detta stadie, rekonstruktionsperioden, är förfarande förelmål för de mest skilda bedömanden i amerikansk historieskrivning. På vissa håll beskrivs det som ett slags diktatur, stödd av ett fåtal vita och fyra miljoner negrer; man betonar de till stor del "svarta" representationernas inkompetens, slöseri och korruption. På andra håll understryks att väldiga anslag gavs till förbättringar, framför allt till kommunikationer och undervisning, och en region av denna art påstås ha varit nödvändig, om negrerna reellt skulle bli befriade. De härskande republikanernas mål var utan tvivel i första rummet att bevara sin egen makt, men ideella motiv var också av betydelse; några författare, främst den berömde negerhistorikern Du Bois, har med ensidighet och överdrift förfäktat att ett slags proletärernas revolution under några år skymtade som resultat av utvecklingen.

Försöket misslyckades. Den vita majoriteten, de i inbördeskriget besegrade, återtog styret. Till stor del skedde det genom våld och lint. Organisationer av motståndsmän och patrioter (enligt det vita flertalets syn) skrämde eller tvang negrerna att inte rösta och förmådde den vita minoriteten till solidaritet eller flykt till Norden; det var den första Ku Klux Klans blomstringstid. År 1877, då tiotalet år efter inbördeskrigets slut genom en överenskommelse mellan de två stora partierna — den s. k. kompromissen — de sista unionstrupperna drogs tillbaka, de vitas välde i staterna från Virginia till Texas erkändes. Ett förnärvet, säger somliga, ett godtagande av det oförsonkliga, säger andra, en kortsiktsinställning för unionens enhet och framtid, säger en tredje grupp. Stämningen i Norden hade alsagit om — lika klart som västmakternas stämning gentemot Tyskland mellan 1945 och 1954; man var trött på ockupationen, konfliktema och de passioner som flammat under kriget. En historiker, Woodward, har nyligen (Reunion and Reaction, 1951) klarlagt att starka kapitalist- och finansintressen i norr och söder stod bakom kompromissen.

Därmed började det mest ohämmade skedet av materiell expansion i USA:s historia. Idéerna från självförfoganderättens tid syntes glömda. Det var en period av hård och oreglerad ekonomisk tillväxt — i skydd, väl att märka, av höga tullar —, av immigration som gav billig och villig arbetskraft, av social darwinism som graderingen av klasser, nationer och raser såg en naturlag, av fåtalsvälde trots den formella demokratin. Den bild av USA formades som ännu fortlever och vilseleder i Europa. Ett av momenten i den sociala och intellektuella reaktionen var de frigjorda negrernas underkuvande.

Det är en gammal historia. Men den har inte förnt så systematiskt och så samtidigt översiktligt och detaljerat framställts som i *Rayford W. Logans* nyss utgivna arbete *The Negro in American Life and Thought, The Nadir 1877—1901.* (The Dial Press, 5 dollar.) Logan, som är professor vid Howards negeruniversitet i Washington, har i litteratur, kongressdebatter, domstolsutslag, tal, tidningar och tidskrifter samlat ett material som presenteras med förbrilldig koncentration och klarhet.

De yttre data är väl kända. Genom en serie utslag bevakade högsta domstolen de efter kriget antagna författningsändringarna och lagarna praktiskt taget helt betydelse för negrernas vidkommande; den ryktbara tjortonde författningsändringen, tillkommen för att skapa likställighet, blev genom domstolspraxis ett vapen mot ekonomiska och socialpolitiska reformer. Sydstaterna begagnade de möjligheter som därmed gavs till att genomföra segregation på smart sagt alla områden: skolor, samfärdsmedel, hotell, restauranger och teatrar, badplatser och kyrkogårdar. En negerslav hade fått åka i samma vagn som sin herre; en fri neger förvandes till en särskild vagn. Segregationen innebar i praktiken, trots att domstolarna krävde likvärdighet, att negrerna genomgående fick det sämre än de vita. Negrerna hindrades att rösta; då en grupp republikaner i Louisiana omkring 1890 föreslog att unionen skulle ingripa, blev följden att negrernas rösträtt i flertalet sydstater helt avskaffades genom invecklade bestämmelser. Det demokratiska partiet dominerades av sydstatsfolk och blev totalt dominerande i alla sydstater. Underkuvandet kompletterades genom åtgärder och sedvänjor vid sidan av lagen, med 100—200 lynchningar om året som ytterste medel att hålla de kuvade i skräck.

Den nya ordningen försvarades i första hand med en nationell vit förnöjningsideologi. Norr och söder skulle hålla ihop, inbördeskriget borde glömmas, Södern borde få utvecklas i frihet, dvs. under förtryckande av negrerna. De republikanska sentimenta att vinna stöd bland Södems negrer förtvinade. Stundom gjordes försök att samla de fattiga — negrer och vita — till gemensam aktion, men i huvudsak var det vita proletariatet, bestående av rädsla och konkurrenskänsla, än mera negerfientligt än de övre klasserna. Vad som skedde förnekades ofta officiellt; demokrateina liksom republikanerna hade panna att i sina valprogram tala om likställighetens värde och den allmänna rösträttens okränkbarhet. Småningom blev dock frikhetten nästan lika gångbart som hyckleri. "Vi har gjort vårt allra bästa", förklarade senator Tillman från Syd-Carolina i kongressen, "vi har funderat på alla möjligheter att ta ifrån dem (negrerna) rösträtten. Vi har förfalskat valresultaten. Vi har skjutit negrer. Vi skäms inte för det."

Därjämte växte, liksom under slaveriet, en ideologi, eller rättare ett florilegium av fördomar, fram till förtryckets rättfärdigande. Vetenskapsmännen bekräftade den populära tron att negrerna var konstitutionellt underlägsna, intellektuellt och moraliskt. Legenden om negrernas trohet mot sina vita herrar under inbördeskriget — en legend som nyligen slagits sönder — ersattes av legenden om negerns abnorma sexualitet och våldtäktsbenägenhet, då övergreppi av negrer fick stor publicitet var det ingen konst att bevisa påstståendet. Negrer sades vara oförmögna att lära något, eftersom de inte hade skolor, de påstods älska sammanspelning, därför att de var fattiga och trångbodda . . ., och så fortsatte myrbildningen i kind att. Det blev vanligt att se negrerna som komiska, naivt rörande eller hemska, att placera dem i några konventionella fack: den gode vilden, den belåtne slaven, den misanropade negern, den löjlige negern, negern som monster i våld och sexualitet. Till och med lynchningarna försvarades: om de lynchade var skyldiga eller oskyldiga diskuterades inte. Samtidigt fördes krig för att befria kubaner och filippiner, och satsen "alla människor skapades jämlika" inlärdes i skolorna.

Även ledande negrer påverkades starkt av förtryckets ideologi. Berömt är Booker Washingtons tal vid Atlantautställningen 1895; han godtog segregationen, nämnde ingenting om rösträtten och förkunnade väsnskap mellan de båda raserna under vit ledning.

I Logan framhäver med kraft den oerhörda ändring till det bättre som ägt rum under senare tid; kulmen hittills är högsta domstolens förbud för segregation i skolorna, utfärdat efter tryckningen av Logans bok. Många ting har bidragit till att utvecklingen tagit en annan riktning: den allmänna radikalisieringen, vetenskapens avslöjande av vidskepelser, de ekonomiska förändringarna, utflyttningen av negrer till norr och väster, de båda världskrigen och negrernas deltagande i dem, behovet att vinna någorlunda god överensstämmelse mellan den inre politiken och attityden vite i världen. Det är att hoppas att de stora reformer och den omvandling av opinionen som ägt rum blir skildrade med samma klarhet.

HERBERT TINGSTEN

Frank Lloyd Wrights kyrka i Madison.

BYGGE och FORM

NEJ, det är intet tvivel om att den skandinaviska vandringsutställningen av konsthantverk — tre år över staterna — kommer att bli av det mest gedigna reklamvärde för Norden. Det är inte bara de vackra inventionsrika som gäller, det är all efterpubliciteten med magnifika bildupplag i samtliga amerikanska tidskrifter av betydelse som man ska räkna med. T. o. m. den mest fruktade kritikern, den kräsne och nästan konservative modernistiske Edgar Kaufmann, i Museum of Modern Art tsom för ett par år sedan tyckte att vi var rätt bakom och inte snabba nog), kostar på sig stora mängder berörn i majnumret av *Interiors*. Han framhåller i första rummet det nordiska människopandet som det mest gedigna i fråga om modern stilbildning. Och han ägnar finnarna Kai Franck och Tima Sarpaneva (keramik och glas) en helsida och Ingeborg Lundin vid Orefors en annan — hennes skapelser i glas är, säger han, eleganta, självklara, soneter.

Edgar Kaufmann filosoferar en smula om amerikansk smak i stort. Vad är det t. ex. som gör att somliga amerikaner älskar fult och naturtrogna porslinsstatyetter av hundar i underjaksy — klassiska danska bestsellers? Nä, det får vi upvägga av skandinaverna förtjusning i Hollywoodfilmer. Amerikanerna fäcker till den traditionella svenska hemsloiden gör på också parallellt med svenskarnas tycke för indianböcker och vild west-romantik, säger han.

Men han tror att man i alla de stater där denna moderna skandinaviska parad passerat musserna skall bli angenämt berörd av den renhet, klarhet och pålitlighet som strömmar från de utställda föremålen. Stolarna tycker han är värdiga avstagare till 1800-talsraditionen, de få proven på industriell design, av bl. a. Nisse Strinning och Erik Herlow, ger honom intrycket, och han undrar om inte skandinaverna där har en del att lära amerikanerna.

En av de senaste amerikanska kyrkorna är så enkel som tänkas kan — en ombyggnad av en samlingslokal för teosoferna i New York av arkitekt Edward L. Barnes. Det blåtfärgade podiet, som ger intryck av att flyta, uppbär bara två stolar — av dansken Hans G. Wegner —, ett bord och en pelare för några stora blommor. Hur billigt som helst, med en hanke bakom: den att ge ro, skapa kontakt. Hela Sverige är fullt av samlingslokaler som bara spridet en liten, som kända av oro och trångsbet. Hur skulle det vara att sompröva en del av dem från psykologisk-arkitektonisk synpunkt?

EVA v. ZWEIGBERGK

Skatteåterbäring får inte dröja

JO har i en skrivelse till länsstyrelsen i Linköping framhållit angelägenheten av att överskjutande skatt betalas utan onödigt dröjsmål.

Anledningen är att en civilingenjör i Motala klagat över att länsstyrelsen 1953 dröjt med att till honom återbetala överskjutande preliminär skatt på 1.908 kr, tills taxeringsintendenten hade hunnit ta ställning till frågan om han skulle överklaga civilingenjörens taxering och yrka höjning.

Riksräkenskapsverket, som yttrat sig, har dock samtidigt yttsordat att det påtalade förfarandet att i överenstämmelse med en tämligen allmän praxis I den nya uppbördsordningen har vidare stadgats att överskjutande skatt får innehållas om det med fog kan antas att tillkommande skatt kommer att påföras.

Gör som jag *i dag!*

Dyk upp på Bæckmans realisation!

OSCAR BÆCKMAN Endast på Kungsgatan 10

Fjäsk kring Schweitzer

Dansken Børge Friis har i en ljus bevaclyr, *Hewens Ave Albert Schweitzer* (Lindblad, 2:75), som innehåller ett par briljanta porträttfotografier, redogjort för sina intryck från en tids vistelse i Günsbach, Schweitzers hemby i Elsass. Friis har säkert rätt när han försäkrar att smicker och allt som smickar tillgodihet väcker Schweitzers avsky; han talar också om "vår av superlativer förmånskade värld". Men det har inte hindrat honom från att själv betänkligt synda på nästen. "Det är inte för intet, som Schweitzer räknas som världens största universalgenl: näst efter Goethe", påstår de Friis, han kan anför dess värre ingen ursprungsberäkning för denna rekordidia mäkerbomb. "Vår tids mest geniale ande och profetiske tänkare", citerar han underdånigt. "Vår tids Franciskus av Assisi", "den störste nu levande tolkaren av Bachs musik" och annat i samma bedövliga superlativstil.

Lika skrittligt skrytsam är den lilla monografi franstmannen Jacques Feschotte signerat (Diakonistyrelsen, 7:50). Det är få av mina vänner som känner och förstår mig så bra som Du . . .", skriver Schweitzer i ett tack till den skapige författaren skyndat att ställa till reklamens förfogande. "Bättre än någon annan" har Schweitzer förstått Goethe osv., osv.

Ett par kuriosa må också anföras. Enligt Friis skulle Schweitzer efter 1949 — ha uttryckt sin glädje över sådana tidsfenomen som den moraliska upprustningen och rotaryrörelsen, "goda tidens tecken, som synes berättiga till en viss världsoptimism". Enligt Feschotte skulle Schweitzer när han 1913 första gången reste ut till Afrika ha räknat med möjligheten av ett krig: "även om både det franska och det tyska folket saknade allhet att gå i krig och det alltså av det skälet kanske fanns anledning hoppas på att freden skulle kunna bevaras, så representerade de slaviska och halvslaviska folken ett ytterst osäkert element". Denna uppfattning, skriver Feschotte, visade sig "synnerligen välgrundad". Är det österrikarna han — säkert inte Schweitzer — betecknar som "halvbarbarer"? Eller menar han att det var Serbien som började världskriget? Det är den enda gång man önskar att författaren skulle ha varit en aning utförligare.

Schweitzers livsverk — som även en lekman dess bättre reservationslöst kan beundra — borde inte ay hans trosfränder gamnaras med fjäskigt svamnel.

INGEMAR WIZELIUS

Albert Schweitzer. Foto i Børge Friis här intill recenserade bok.

Fick friskintyg, dog i tuberkulos

Läkare varnad

En läkare i en sydsvensk stad har av medicinalstyrelsen tilldelats varning för att han alltför lättvindigt utfärdat ett läkarintyg för påmönstring på fartyg. Fallet har vatt så svårbedömt att även statens kriminaltekniska anstalt fått koppla in för att avgöra om anklagelserna mot läkaren gällt rätt person.

Det utförda intyget gick ut på att sjömannen var fullt frisk. Han avled emellertid 14 dagar senare i Gdynia i en långt framskriden tuberkulos. Medicinalstyrelsen har funnit det anmärkningsvärt att läkaren vid sin undersökning inte kunnat finna tecken på denna svåra sjukdom. Han anses därför inte ha iakttagit den "synnerliga omsorg och samvetsgrannhet" som förskrivens i allmänna läkarinstruktionen.

Till läkarens försvar har en dispensärläkare framhållit att det kunnat vara fråga om en gammal åkommna som av någon anledning brutit ut, möjligen genom överansträngning. Vid tiden för undersökningen kan sjukdomen ha varit latent och inte kunnat observeras utan röntgenfotografering. Det har även gjorts gällande att rätt person inte undersökts. Namnteckningar på sjömansrullen och läkarintyget har emellertid fastställt den omstridda namnteckningen.

Fallet har enligt medicinalstyrelsen understrukit behovet och nödvändigheten av att påmönstrande sjömän i tillräcklig utsträckning underkastas röntgenundersökning av lungorna.

Annons

PRISTÄVLAN
om Kommunalt korsord

Den av stadsfullmäktiges reklamkommitté utlysta pristävlan, Kommunalt korsord, vilken publicerades i den utdelade tidskriften "Stockholm" nr 3/1954 lämnade följande resultat.

Första pris — 50 kronor — erhöll fröken Brita Ost, Love Almqvists v. 14 A, för den först öppnade rätta lösningen. De två andrapriserna å 25 kronor vardera tilldöll fru Gertrud Broo, Rodiegg. 7 och fr. Ulla Johnson, Abromsrg. 7. Fem pris å 10 kronor vanns av herr Tor von Konow, Banérg. 42, herr Henry Källqvist, Hornsbärsv. 16, fru Ingeborg Johansson, Lastbilsv. 6, herr Göran Cassel, Helsingforsgatan 10 och fru Elsa Björnsson, Danskarev. 53. De tio tröstpriserna å 5 kronor tilldöll fröken Gunnel Rickhors, Storg. 17, herr Otto Malmberg, Fältarev. 10, fru R. Nordgren, Nyg. 18, direktör E. Eklundh, Tranebergsv. 68, resp. Hans Olof Wendel, Skiffersv. 16, fröken Elin Jansson, Pelarg. 11, fru Gösta Hennings, Postmästarg. 36, fru Brita Zetterström, Dahlmans 5, herr Nils Johansson, Blekingeg. 65 samt herr Erik Lind, Rek. Almstrandg. 8.

Pengarna sändas per post till vinnarna.

Den rätta lösningen är följande:

Stockholm den 22 juni 1954.

Stadsfullmäktiges reklamkommitté.

3 SOMMARFYND-DAGAR

ONSDAG - TORSDAG - FREDAG

NYLON UNDERKLÄDER 5.75 — PERLON SKJORTOR 27.50 — PYJAMAS 16.50

FABRIKSPARTIER

PYJAMAS — av enfärgad KRYMPFRI poplin med paspoil på jacka och byxor — finns i färgerna BLÅTT och GRÄVT. DRÖMPRIS 16,50

PERLONSKJORTOR med skinbetsel 27,50

BEMBERGSIDENSKJORTA Skjorta av BEMBERGSIDEN med mjuk krage — en idealisk semesterskjorta. Sagolikt billigt 11,90

ANKELSOCKOR — Merceriserad bomull ..... 95 öre
HELYLLE med nylonförstärkning 1:85
100 % perlon — 100 % nylon 2:65
CREPENYLON med skönbetsel 2:90
HELYLLE med nylon — extra hög kval. — Tvärrandig och enfärgad 2:75

NYLONUNDERKLÄDER — Ett fabrikspartl högklassiga underkläder av 100 % nylon. Trijor utan ärm — benklädor med korta ben och utan ben. Pr plagg 5,75

Skjorts av genomvävd poplin med fast krage 11:90
Sommarskjortor m. kort ärm fr. 7:90
SLIPSAR ... 1:90 — 2:90 — 3:90
Ett fabrikspartl HELSIDEN-SLIPSAR i moderna mönster ..... Fyndpris 6:50
Collegetröjor, bomull m. kort ärm ..... Pojk o. flick 3:90

PASSA TILLFÄLLET
KVALITETSVAROR till
REKORDLÅGA PRISER
SE SKYLTFÖNSTREN

VICISKJORTAN det bästa i skjortväg

REGERINGSGAT. 61 • S:T ERIKSGAT. 72 • ODENGATAN 58 • FOLKUNGAGAT. 104

SOMMARFYND

BRA CHANS TILL TELETEKNISK UTBILDNING

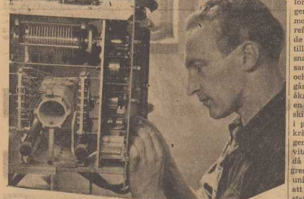

för duktigt och intresserat folk

Telekommunikationstekniken

och industriella elektroniken går framåt i rask takt. Philips har färdigt på 50 fastigen byggt en utmärkten fabrik för tillverkning inom dessa områden. Här tillverkas bl.a. kondis- och utrikon-lågsändare, radiolänksystem, sjömadsutrustningar, elektronika och finmekaniska mätanordningsinstrumentar för specialändamål, elektronrör för radar, länkstare, nätaggregat, trimtrimmar och dessutom finmekaniska konstruktioner av olika slag, precisionsarbeten och mycket annat. För en behörig en så varierande och avancerad fabrikation fordras

God yrkesutbildning

av arbetskrafter. Philips sänter därför igång med en utbildningskurs den 13 augusti 1954. Denna kurs som preliminär beräknas pågå i 8 veckor, lämpar sig för personer med intresse för och någon vana vid allmän radio- och svagströmsteknik. Lämplig ålder för sökande till kursen är 21—30 år. Avtalsenlig lön utgår under utbildningstiden. Kursen, som omfattar såväl

Praktisk som teoretisk utbildning

avser i första hand att ge deltagarna kompetens som mentörer på den nyupprättade skolan av elverkningen. Ansökan till denna kurs bör vara Philips Telelndustri AB tillhanda senast den 31 juli, men dock inte till sista dagen, eftersom deltagarantalet är begränsat. Om Ni vill ha närmare upplysningar ring 68 till 540870 och tala med ingenjör Canning, ingenjör Lindgren eller fröl i radiorådande klusing och sänd den till Philips Telelndustri AB, Stockholm 12

PHILIPS TELEINDUSTRI AB • STOCKHOLM 12

Jag är intresserad av Eder teletekniska kurs och vill be närmare upplysningar,

Namn1.....

Adress1.....

Postadress1.....

REALISATION av Sommartyger

LÖFGRENS FREDSGATAN 3

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.